

Милица Матијевић

Библиотека „Димитрије Туцовић“ Лазаревац
milica@bibliotekalazarevac.org

Виолета Ђорђевић

Библиотека града Београда
violeta_djordjevic@yahoo.com

Елизабета Георгиев

Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград
betageorgiev@yahoo.com

УДК: 027.625(497.11)

DOI: 10.7251/BSCSR1706036M

ТИНЕЈЦЕРИ ОД А ДО (Б)ИБЛИОТЕКЕ: услуге и програми за младе у јавним библиотекама у Србији

Сажетак: Млади библиотечки корисници данас имају нове и другачије потребе и захтеве у односу на претходне генерације. Библиотеке које желе да играју важну улогу у животима младих морају да разумеју њихове потребе и обезбеде услуге којима ће их задовољити. Захтевни и захвални, тинејџери пред библиотекаре постављају нове изазове како развити кључне компетенције комуникације и писмености у друштву динамичког развоја комуникација. Библиотеке у све већој мери преузимају активну улогу у процесу прилагођавања потребама младих као новој групи корисника, а у циљу промовисања културе читања, унапређивања информационе писмености, подстицања стваралаштва и интересовања за садржаје културе. Крајем прошлог века започиње интензиван развој услуга и програма који одговарају интересима тинејџера у библиотекама у Србији, заснован на чињеници да су нове генерације корисника рођене и одрастају окружене новим медијима, са новим спознајама стварног и виртуелног света.

У раду представљамо различите услуге, моделе рада, пројекте и програме у јавним библиотекама у Србији. Реч је о пројектима и програмима који су осмишљени и реализовани, неретко, уз активно учешће самих тинејџера, и као такви, наишли су на прихватање, пре свега, од стране младих корисника („са њима, а не за њих“), а потом и стручне јавности.

У раду приказујемо и реализоване радионице са младима у библиотекама Србије које се издвајају по свом садржају, начину

извођења, инвентивности, као примери добре праксе. Оне представљају значајан ресурс јавних библиотека у раду са младима.

На основу приказаних примера из праксе јавних библиотека, анализе постојећег стања и истраживачког рада разматрају се могући начини унапређења услуга и програма за младе и врши предвиђање даљег тока развоја тих услуга.

Кључне речи: тинејџери, библиотеке, нови медији, програми, пројекти.

Тинејџери нестрпљиво чекају да закораче у свет одраслих, мада се још увек грчевито држе детињства. Дефинисање тинејџера, каже списатељица Јасминка Петровић изгледа као кад фотограф жели да услика неки предмет, а објектив никако да га изоштри – или је предмет сувише близу, или сувише далеко. И као крајњи резултат имамо мутну фотографију.

Примарни задатак овог рада је указати на чињеницу да је стасала нова генерација корисника која захтева унапређење библиотечких услуга.

У јавним библиотекама, од средине 20. века, када су млади препознати као посебна корисничка група, започиње интензиван развој услуга и програма који одговарају интересима ове циљне групе.

Нове генерације корисника библиотека имају другачије захтеве у односу на претходне генерације. Мада технологија није једини аспект живота младих који је важан за библиотеке, сасвим сигурно је најзначајнији и свепрожимајући, који захтева промену у библиотечким **услугама за и са** овом старосном групом.

Библиотеке морају бити спремне на промене у понашању корисника, проактивне, морају интензивирати комуникацију са корисницима на начин који они то очекују. Нет генерација високо вреднује отворене, добро обавештене и комуникативне библиотекарке. Када су млади људи укључени у стварање и мењање услуга и програма већа је вероватноћа да ће прихватити и користити библиотеку.

Библиотеке више нису само тиха места за приступ физичком садржају. Оне су физичка и виртуелна места где

тинејџери долазе како би приступили интернету или користили рачунаре, библиотечку претрагу, учили, читали, разговарали о књигама, социјализовали се, учествовали у програмима или само "глуварили" у библиотеци.

Јавне библиотеке су значајан чинилац остваривања права младих на информације, на почетак доживотног учења, права на слободно време. Старији основци, средњошколци и студенти узраста од 14 – 24 године чине тек петину корисника јавних библиотека у Србији. Стога, већина библиотека, у циљу унапређења својих услуга и повећање броја корисника тинејџерског узраста, веома су активне у организацији различитих програмских садржаја.

У раду представљамо различите услуге и моделе рада у јавним библиотекама Србије, те неке од пројеката и програма који су наишли на прихватање, најпре од стране самих тинејџера, а потом и већег дела стручне јавности, који се издвајају у садржинском смислу, начину извођења, инвентивности и као такви могу се сматрати примерима изузетно добре праксе.

Градска библиотека Суботица

Већина библиотека трага за атрактивним, необичним и оригиналним приступима којима би срушили тинејџерске баријере према библиотеци. Међу програмима оваквог типа издваја се пројекат „Проведи ноћ са књигом“ Градске библиотеке Суботица, који је на стручном скупу „Тинејџери – захтевни корисници и библиотеке за нове генерације” представила ауторка пројекта Бернадица Иванковић. Идеја пројекта била је да се поводом завршетка школске године суботички и осијечки тинејџери током ноћи окупе у својим библиотекама, повежу путем Скајпа и разговарају о себи, својим интересовањима и књигама које су прочитали, а које су оставиле на њих посебан утисак. Идеја је реализована 20. јула 2015. године. Позиву се одазвало једанаест младих који су у дошли у библиотеку у поподневним сатима и са собом

понели постељину, пицаму, прибор за прање зуба и омиљену књигу. За ову сврху читаоница научног одељења трансформисана је у простор за младе, разговараоницу, читаоницу, играоницу и спаваоницу. Након успостављања конекције са младим Осижечанима текао је разговор у којима су се међусобно упознавали, размењивали информације о својим градовима и библиотекама, књигама, певали, глумили... По завршетку разговора у библиотеци је уследила вечера, потом је организовано неколико књижевних игара, попут „књижевне пантомиме” и „потраге за скривеном књигом”, а пре спавања време је било резервисано за гледање филма који је снимљен по књизи.

Библиотека „Глигорије Возаревић” у Сремској Митровици

Инспиративан пример рада са тинејџерима представља програм „Зона младих“ који реализује Библиотека „Глигорије Возаревић” у Сремској Митровици. По наводима Светлане Сабо, ауторке програма, почетни корак овог програма био је одвајање дела фонда књига за тинејџере и његово смештање у урбано уређен простор, опремљен савременим техничким средствима. Потом је започело организовање различитих програма културе попут предавања, трибина, мултимедијалних програма, перформанса, промоције књига које обрађују теме блиске младима, сусрети са уметницима. Од 2015. године пројекат Зона младих подржало је Министарство за културу и информисање РС. У пројекту који је трајао од марта до јуна 2015. године, сваке седмице у библиотеци се окупљала група младих, а фокус рада био је књижевност – креативно писање, људска права и људска права кроз књижевност и уметност. Структура радионица била је увек иста: Уводни део чиниле су игре опуштања и размрдавања, потом је следиле креативни (стваралачки) део и презентација, док је

завршни део био резервисан за радионицу и игру опуштања.¹

У књижевним радионицама млади су се бавили писцима попут Ж. Верна, Ф. Кафке, Мике Антића, Ц. Д. Селинцера, Е. Хемингвеја, И. Андрића, М. Црњанског. Најпре су представљали једни другима прикупљене информације из биографије писаца, размењивали мишљења и личне доживљаје, а потом су писци били инспирација за даљи креативни рад.²

Уколико нису имали одређеног писца за тему радионице ученици су писали приче на основу фотографија насумично извучених, потом смислено сложених, писали су песме на основу задатих речи или су фотографисали сцене, мотиве у природи и писали сценарије за филмове...

У оквиру радионица људских права и слободе млади су се бавили темама као што су животне вредности, успешна конверзација, језик и разумевање, људска права и слободе.

Ауторка програма истиче да се посебно задовољство и изазов био бавити се холокаустом, инклузијом, трестикингом и насиљем над женама посредством романа чија се радња заснива на некој од ових тематика.³

Народна библиотека Бор

Убрзани развој технологије и њена примена у библиотечком пословању утицала је и на промену улоге библиотека у друштву. Главна промена односи се на то како библиотечки радници који раде са младима, као групом која се у учењу највише ослања на рачунаре и интернет, ефикасно могу да испуне захтеве ове старосне групе. Тинејџерима који немају довољно развијена знања и вештине трагања за

---

¹ Светлана Сабо, „Тинејџери у отвореној и кретивној библиотеци – Free2Choose” у *Тинејџери ахтевни корисници и библиотеке за нове генерације, зборник радова са међународног стручног скупа одржаног у Лазаревцу 15. и 16. септембра 2015.* прир. Милица Матијевић, (Библиотека „Димитрије Туцовић”, Лазаревац 2015), 166.

² Исто, 167.

³ Исто. Стр.168-170.

квалитетним информацијама, више но икад су потребне различите библиотечке услуге: приступ колекцијама, простору и особљу.

Библиотеке које пружају услуге за младе морају појачати ангажман у областима ван формалног учења и учинити га видљивим за младе, њихове родитеље и целу локалну заједницу ако желе да што ефективније изађу у сусрет "конектованим" тинејџерима. Није довољно само користити исто што и млади (интернет, друштвене мреже, електронске уређаје).

Едукативни библиотечки програми указују на значај сарадње одељења за децу и младе и других библиотечких служби. У току програма, користе се публикације из библиотечког фонда, нарочито референсна збирка, али и онлајн извори. Радионице представљају комбинацију презентације/предавања о адекватном коришћењу различитих извора и практичног дела са задацима/играма/вежбањима за учеснике, који се решавају успешним коришћењем извора. Овај програм у борској библиотеци води Виолета Стојменовић. Презентације, радни материјали, брошуре – све је у функцији оспособљавања младих да критички вреднују изворе информација.

Радионица „Како написати (матурски) рад“ реализује се од 2006. године. Теме које обрађује су:

1. Врсте извора/грађе – типологије извора по различитим критеријумима и специфични начини коришћења;
2. Истраживање извора и грађе – где и како се претражују библиотечки каталози, базе података и други извори и шта се може „прочитати“ из библиографских и каталожских описа и метаподатака о одређеном извору;
3. Коришћење и навођење извора – различити стилови цитирања и форматирања библиографије - од радне библиографије до "литературе" у сопственом раду;
4. Форма рада и саставни елементи; софтвери, апликације и додаци за управљање референцама.

Програм се одвија у два дела. Ради се са матурантима и бруцошима. Први део програма је више теоријски - презентација са предавањем а други је практичан: сами полазници вежбају претраживање, сортирање и преузимање (делова) извора, како физичких, тако и онлајн. С обзиром на то да је реч о полазницима који имају већ задату тему, што омогућава да се вежба са непосредно употребљивим примерима, а први пут се суочавају са задатком да напишу дужи рад користећи више извора и наводећи их, заинтересованост за радионицу и степен учешћа зависе од тога колико озбиљно схватају тај задатак.

Библиотека „Димитрије Туцовић“ у Лазаревцу

„Како се пише научни рад“ био је назив програма који је библиотека „Димитрије Туцовић“ спроводила у сарадњи са Гимназијом у Лазаревцу у периоду од 2002. до 2010. године. У истом периоду рад са старијим тинејџерима био је подржан и трибином „Укључите се у разговор“. Када се почело са том едукацијом основна идеја је била да се млади корисници обуче за самостално коришћење свих библиотечких ресурса, а у наредним годинама циљеви и задаци су се усложњавали.

Развој информационих технологија актуелизовао је и питање слободног приступа информацијама. Велика је одговорност библиотекара да младима укажу на квалитетне изворе информација и начине њихове претраге, али и да их заштите од штетних и опасних информација. Одговоран приступ информацијама захтева посебна знања, вештине претраге информација и развијање различитих врста писмености.

Данас је сваки ученик изложен обиљу информација и основни задатак је обучити их како да информације претражују, одабирају, вреднују и етички користе. Први кључни корак ка информационој писмености је способност да се препозна потреба за информацијом. Млади као корисници

библиотеке најчешће се налазе на нивоу почетника и неопходна им је стручна помоћ библиотекара да:

1. формулишу интересовање и препознају тему
2. формулишу питања уз одабрану тему
3. развију даља питања из пронађених информација.

Важно је да приликом потраге за информацијама млади корисници у сваком моменту буду свесни бројних извора где је те информације могуће наћи. Потребно је не само да познају доступне ресурсе, већ да умеју да одреде оне који најбоље одговарају датом задатку. Без прелаза на шири концепт писмености библиотечки рад био би сужен на мали број инструкција за младе о књигама и начину претраге библиотечких ресурса.

Ова врста програма за младе одражава интересовања младих и повезана је са учењем неопходним за школу, посао или лична интересовања. Заједно их креирају и воде библиотекари (Милица Матијевић, Зорица Јоцић), стручњаци за одређену област и млади. Најбоље могуће искоришћавају се ресурси библиотеке. Организују се без очекивања да ће све савршено функционисати, са евалуацијом која је у току и са идејом о променама у складу са потребама. Резултати се мере стеченим вештинама или знањем. Ово је флексибилан модел партиципације где учествовање младих није ограничено на формалне групе, већ укључује и неформалну дигиталну комуникацију као и личне контакте, појединачно или у групи. Акцент се ставља на подстицање свих младих, а не само редовних чланова библиотеке, да учествују у развоју, примени и евалуацији оваквих библиотечких програма и услуга.

Народна библиотека „Његош“, Књажевац

Пре него што седну у средњошколске клупе, први „озбиљнији“ сусрет са коришћењем интернета у сврху

добијања квалитетних информација, књажевачки тинејџери имају у програму „Интернетом до занимања“. Овај програм у књажевачкој библиотеци реализује се од 2010. године.

Информативни сусрети програма „Интернетом до занимања“ одржавају се у Дечјем одељењу Библиотеке. У уводном делу деца добијају информације о основним појмовима из света образовања и света рада, уз истицање чињеница да је свако способан за нешто, да нема успеха без рада и да су за обављање и најједноставнијег посла неопходни знање, вештина, радне навике, мотивација, интерес.

Професионална оријентација је веома осетљива тема. Презентације које ученике „воде“ кроз свет образовних профила, смерова и занимања, припремљене су уз помоћ публикације „Водич за избор занимања – планирање каријере после основне школе“ Националне службе за запошљавање. У њој је представљено осам професионалних области и двадесет група занимања по абecedном реду. Презентације садрже основе информације о гимназијама, средњим стручним школама, школама за ученике са посебним способностима и школама за ученике са сметњама у развоју, типовима гимназија и њиховим смеровима, професионалним областима у стручним школама, поделу на групе занимања из одређене области и опис карактеристичних занимања.

Информативни сусрет укључује и представљање интерактивне верзије „Водича за избор занимања“ на сајту Националне службе за запошљавање, који је и инспирисао библиотекар да тему професионалне оријентације представе деци путем презентације образовних профила и занимања. Поред основних информација о којима је већ било речи, интерактивна верзија „Водича за избор занимања“ садржи интерактивне упитнике који помажу будућим средњошколцима да боље упознају себе и да реално процене своје способности, жеље и интересовања и што лакше дођу до одговора на питање „Куда после основне школе?“. Следећи корак у потрази за информацијама је

„посета“ сајту Министарства просвете, науке и технолошког развоја. У време када се увелико припремају за полагање пријемног испита, кандидате за упис у средњу школу највише занима колико је бодова потребно за упис у жељену школу. На сајту Министарства просвете могу да пронађу прецизне податке о мрежи средњих школа у Србији и списак образовних профила из претходне године као и потребан број бодова за упис.

Сарадник Народне библиотеке „Његош“ у реализацији програма „Интернетом до занимања“ је књажевачка филијала Националне службе за запошљавање.

Најважнији партнер Библиотеке у реализацији информативног програма „Интернетом до занимања“ јесу разредне старешине ученика осмог разреда и школски педагози и психолози. Према досадашњим искуствима, оно што се реализује у Библиотеци одлична је допуна програма професионалне оријентације који се у школама реализује током основношколског образовања. Програм је отворен и за родитеље и старатеље малих матураната, који прате децу приликом појединачних сусрета или се за додатне информације обраћају мејлом или телефоном.

Библиотека града Београда

У Библиотеци града Београда континуирано се развија широка лепеза услуга и програмских активности за тинејџере. Суштина пословања одељења за децу и младе могла би се исказати у једној реченици, да се садржаји које библиотека нуди потпуно подударају са садржајима који су у центру интересовања младих. Дакле, библиотека је место информисања, учења, али и центар културног живота младих, места рекреације, забаве и активног провођења слободног времена.

Акценат у раду са младима стављен је на организовање креативних догађаја попут радионица, изложби, концерата, позоришних представа, књижевних дружења, радионица

креативног писања, библиотерапијских радионица. Такође, ажурирају се услуге и развијају се модели примене информационо-комуникационих технологија у радионичарским активностима с децом и младима, с циљем стимулације читања, осавремењавања процеса учења, развоја креативности и стваралаштва, повећања броја активних чланова библиотеке, те подизања нивоа квалитета библиотечких услуга. У раду са младима користе се лако доступни и бесплатни компјутерски програми и истиче се нужна употреба иновативних метода рада, која подразумева коришћење нових технологија и праћење савремених трендова, како би се одржале везе између библиотечких установа и корисника новог доба.

У трагању за програмима и садржајима који су интересантни за временски тренутак у коме живимо и појединачна интересовања корисника, имајући у виду да млади користе компјутер, пре свега, за игру и забаву, а веома ретко у едукативне сврхе, те да је играње компјутерских игрица доминантан облик забаве код младих, у дечјим одељењима Библиотеке града Београда „Чика Јова Змај“ и „Невен“, осмишљене су и организоване креативне радионице, у којима су управо компјутерске игрице и нове технологије коришћене као средства за лакше и занимљивије учење. Наиме, у овим радионицама деца и млади су омиљене ликове и секвенце из компјутерских игара, уз помоћ програма PowerPoint користили за писање интерактивних прича, обраду лекција и лакше усвајање школског градива.

У оквиру радионица, најпре је организовано вођено играње игрица где су учесници имали задатак да током играња издвајају фотографије појединих омиљених ликова, предмета, сенквенци амбијената и да креирају сопствене сцене. Потом су у књигама и приручницима тражили адекватне текстуалне садржаје и у завршној фази спајали су текст и издвојене елементе из игрица. Суштинска идеја је да се елементи из компјутерских игрица користе као полазиште за нов креативан процес, тј. за прављење нових медија.

Дакле, издвојене фотографије и сенквенце из компјутерских игрица, уз помоћ програма PowerPoint коришћени су за креирање интерактивних прича, познатијих под називом „изабери своју пустоловину“, обраду лекција и израду квизова. У овом поступку најважнија је била алатка хипер-линк, која је доступна у програму PowerPoint, а коју смо користили за повезивање слајдова унутар презентација, без обзира на позицију где се налазе у самој презентацији и на тај начин стварали потребну дозу интерактивности. Све време, током извођења ових радионица, процес учења и играња теку истовремено и испреплетени су.

Такође, пример добре праксе су радионице у којима је коришћен образовни софтвер Comic Life⁴. Ово је компјутерски програм дизајниран за прављење стрипова уметањем дигиталних фотографија из компјутера или директно са веб стране, показао се као изузетно једноставно и корисно дидактичко средство. Могућности коришћења овог програма у едукативне сврхе су бројне. Погодан је за представљање биографија знаменитих писаца и других личности испрличаних у првом лицу, представљање ликова из лектире у форми стрипа, оживљавање прича и песама кроз дијалог, обраду тема из различитих области знања на неформалан начин, прављење туристичких водича на основу завичајних збирки, представљање културног наслеђа земље...

У сарадњи са школским библиотекарима, организован је циклус радионица у којима су тинејџери активно учествовали трагајући за омиљеним ликовима из компјутерских игрица који су потом, уз помоћ маште, шаблона и опција које нуди Comic life софтвер, постајали главни ликови прича преточених у стрипове. Заједно са ђацима и библиотекари су истраживали свет компјутерских игара и правили инспиративне препоруке за читање у форми стрипа.⁵

---

⁴ Више о програму Comic Life потражити на <http://comiclif.com/>

⁵ На фејсбук страни Дечјег одељења Библиотеке града Београда *Dečja biblioteka Zmaj* могу се видети препоруке за читање у стрипу, прављене уз помоћ

Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград

Када је 2000. године при Библиотеци у Димитровграду основана Песничка радионица, акценат у раду са најмлађим корисницима стављен је на рад са децом основношколског узраста. Међутим, убрзо након реализације првих радионица намењених деци виших разреда основне школе⁶, у радионичарском раду прикључили су се и средњошколци. Креативни рад са овом групом захтевних корисника подразумевао је добру комуникацију унутар групе и са руководиоцем радионице, те презентовање и осмишљавање идеја које ће привући већи број тинејџера у библиотеку. Циљ организације оваквог рада је да тинејџерима као и млађим корисницима, Библиотека пружи прилику да у њој пронађу право место на коме ће моћи да презентују своје стваралаштво и да квалитетно и креативно проводе своје слободно време.

Резултат рада Песничке радионице димитровградске библиотеке са тинејџерима је организација бројних активности и програма који могу да се поделе на:

- организација часова креативног писања
- организација ликовних и стрип радионица
- рад на драмским формама (припрема представа и перформанса)
- организација „тренинга“ рецитована
- организација радионица анимације

Радионица, из које су проистекле све остале радионице за тинејџере, је радионица креативног писања. Кренувши од

елемената компјутерских игрица, https://www.facebook.com/decjabiblioteka.zmaj/photos/ms.c.eJw1x7ENADAIA7CPqkADIf8~;1gHVm4kKR5abCc3hXvv~_n7SK8L~;7YsR4mJgMxw~-.bps.a.405191232975414.1073741855.352976111530260/405191259642078/?type=1&theater

⁶ Елизабета Георгиев, Раионица осмеха: 15 година Песничке радионице Народне библиотеке „Детко Петров“ у Димитровграду (Димитровград: Народна библиотека „Детко Петров“, 2015), 65

чињенице да стваралаштво проистиче из дружења са књигом, 2001. године оформљена је група од десетак заинтересованих која је била довољна да својим ангажовањем и презентовањем својих радова на књижевним вечерима у Библиотеци покрене вршњаке да се више окрену књизи и читању. Већ 2002. године из штампе излази прва збирка литерарних и ликовних радова ученика Гимназије „Шапутања у зачараном кругу“ под слоганом *Carpe diem*. Рад на рукопису подразумевао је организацију радионица креативног писања на којима су полазници, на основу анализе поетских и прозних радова српских, бугарских и страних писаца, те анализе сопствених прича, есеја и поетских форми стварали књижевне радове, од којих су најбољи по њиховом избору улазили у књигу. Наравно, значајну улогу у „креирању“ радионица, али и саме збирке као уредник имала је руководилац Песничке радионице, библиотекар Е. Георгиев, која је са млађим колегама помагала у процесу прикупљања знања о књижевном стваралаштву, усмеравању и брушењу већ постојећег талента. У периоду који следи радионица креативног писања за тинејџере била је фокусирана на представљање и неговање поетског и прозног стваралаштва млађих и старијих тинејџера и на представљању њихових радова на конкурсима литерарног стваралаштва у земљи и региону, те у зборницима литерарних и ликовних радова полазника Радионице («Потрага за топлим погледом» (2005), «Хајде да стварамо» (2008, 2009, 2010), «Мисли зелено» (2010), «Загризи живот» (2011) и друго). Посебан значај има радионица креативног писања организована 2011. по пројекту „Сликање речи – потрага за одбеглим словом“ који је финансирало Министарство културе. Резултат ове радионице је публикација „На рубовима тишине“ која је у целости посвећена књизи и читању. У раду на рукопису испоштована је идеја младих да својом књигом искажу како она није заборављена ствар и да на тај начин позову вршњаке да више времена проводе читајући. У књизи се

налазе педесетак поетских и прозних радова средњошколаца, писаних на српском и на бугарском језику, насталих у периоду од 2009. до 2011. године.

Народна библиотека Смедерево

Народна библиотека Смедерево у свом раду велику пажњу посвећује организацији програма за ученике основних и средњих школа који чине највећи део корисничке популације Библиотеке. По отварању Одељења стране књиге 2002. године знатан број старијих основаца и средњошколаца је у овом простору препознао кутак који им недостаје и који им разноврсним програмима пружа могућност да квалитетно проводе слободно време. Полазећи од чињенице да тинејџери воле стране језике, те да је Одељења стране књиге право место за то, Библиотека од 2009. године организује *Стиховизију* - такмичење у рецитовању на страним језицима за ученике средњих школа Подунавског округа. *Стиховизија* је замишљена као „програм који поред такмичарског, има и забавни карактер, а чији је циљ анимирање средњошколске популације, путем савременог и динамичног, интерактивног приступа традиционалним културним вредностима, стварање читалачких навика код ове бројне групе потенцијалних корисника библиотеке, промовисање вишејезичности као једног од постулата њихове добре индивидуалне позиционираниости у контексту глобалног друштва и *cyberspace* окружења који су њихова будућност, подстицање учења страних језика и књижевности, упознавање са вредностима културне разноликости и дијалога међу културама, и развијање толеранције на мултикултуралност.“⁷ Идеја програма је да

---

⁷ Биљана Живановић и Јелена Јеремић, „Тинејџери у смедеревској библиотеци – Стиховизија“, у Библиотеке и тинејџери: зборник радова са међународног стручног скупа одржаног у Пироту 11-12. октобра 2012. године, уредници Елизабета Георгиев и Надица Костић, (Пирот: Народна библиотека Пирот и Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград), 63

се младима средњошколског узраста пружи прилика да се учешћем у посебном, само за њих креираном програму, заинтересују за нове начине изражавања, да прикажу своје знање, таленат, да се друже у окружењу књиге и библиотеке.

На такмичењу у просеку учествује 120 такмичара. Учесници су ученици гимназија и средњих стручних школа из Смедерева, Смедеревске Паланке, Пожаревца, Велике Планае, Панчева, Вршца, Ковина. „Учесници су пријављивали наступе на 17 страних језика: на енглеском, француском, немачком, руском, мађарском, шпанском, чешком, словачком, румунском, македонском, латинском, албанском, кинеском, шведском, турском и јерменском језику.“⁸

Народна библиотека Пирот

Са циљем да децу врате књизи и жељом да се поново покрене такмичење у познавању књижевности „Читалачка значка“, које је у Библиотеци у Пироту постојало до 1987. године, 2009. године Библиотека поново покреће ову својеврсну светковину дечје књиге. По саветима колега из других библиотека осмишљен је концепт такмичења, план рада и списак литературе које заинтересовани такмичари треба да прочитају и који се за ових осам година није мењао (сем нових наслова у списковима литературе за поједине разреде). Суштина Читалачке значка је у томе да „се од деце тражи да воде дневник читалачке значке, у коме ће бележити своје утиске о прочитаном. Препуштено им је да своје импресије уобличе на начин који им највише одговара. Уз кратку белешку о књизи и писцу, своје виђење дела деца су слободно могла да испоље и кроз ликовни рад. Дозвољено

---

⁸ Биљана Живановић, „Пронађи своју песму: учење, дружење, забава у библиотеци“, у Тинејџери – захтевни корисници и библиотеке за нове генерације: Зборник радова са међународног стручног скупа одржаног у Лазаревцу 15-16. септембра 2015. године, приредила Милица Матијевић, (Лазаревац: „Библиотека Димитрије Туцовић, 2015), 37

је, такође, да им се дело не допадне, али се очекује од њих да аргументовано образложе и бране своје ставове. Развијање читалачких навика, али и критичког мишљења, способности изражавања и усвајање нових сазнања – основни су постулати на којима је заснована читава идеја нове Читалачке значке. Планом рада предвиђено је да финална провера знања буде на крају школске године, маја или јуна, када ће свако дете имати прилику да покаже своје знање.”⁹

Од 2009. године број заинтересоване деце за Читалачку значку стално расте што показују подаци. Наиме, број од 90-оро деце (узраста од 1. до 8. разреда) које је узело учешће 2010. године, порастао је у 2016. години на 730 учесника. Иако је број заинтересованих тинејџера за овај вид такмичења мањи, последњих година, пре свега прилагођавањем списка литературе њиховом укусу и интересовањима, примећен је растући тренд. Награда за све учеснике Читалачке значке, поред мајци и књига, је сусрет са познатим деčјим писцима.

Закључак

Дружење са књигом у 21. веку није застарела потреба већ корак ка лепшој и испуњенијој садашњости и будућности сваког детета и тинејџера, корисника библиотеке. Неодлучност која карактерише ове групе корисника, посебно тинејџере треба претворити у мотив за њихово привлачење у библиотеку. Прецизно дефинисане информације за којима трагају, добра атмосфера за учење, полигон за развијање талента, интересовања и идеално место на коме могу да презентују своје вештине, како вршњацима, тако и широј друштвеној заједници - све ово треба да буде дечија и омладинска библиотека у 21. веку. Таква библиотека,

---

⁹ Надица Костић „Ко чита.. носи мајицу читалачка значка“. *Библиозона бр. 2* (2010): 51

библиотека - забавна учионица успеће и опстаће и поред свих изазова које савремено окружење доноси, јер формула успеха је једноставна - од читања се расте¹⁰! Својим разноврсним програмима, прилагођеним тинејџерима као најзахтевнијим корисницима, библиотеке постају места квалитетног одрастања.

Литература:

1. Елизабета, Георгиев. *Радионица осмеха: 15 година Песничке радионице Народне библиотеке „Детко Петров“ у Димитровграду*. Димитровград: Народна библиотека „Детко Петров“, 2015.
2. Живановић Биљана, Јеремић Јелена. „Тинејџери у смедеревској библиотеци – Стиховизија“, у: *Библиотеке и тинејџери: зборник радова са међународног стручног скупа одржаног у Пироту 11-12. октобра 2012. године*, уредници Елизабета Георгиев и Надица Костић, (Пирот: Народна библиотека Пирот и Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград): 61-74
3. Живановић, Биљана, „Пронађи своју песму: учење, дружење, забава у библиотеци“, у *Тинејџери – захтевни корисници и библиотеке за нове генерације: Зборник радова са међународног стручног скупа одржаног у Лазаревцу 15-16. септембра 2015. године*, приредила Милица Матијевић, (Лазаревац: „Библиотека Димитрије Туцовић, 2015) 29-43, 37
4. Костић, Надица. „Ко чита.. носи мајицу читалачка значка“, Библиозона бр. 2 (2010): 51-53
5. Сабо, Светлана. „Тинејџери у отвореној и креативној библиотеци – Free2Choose“, у :*Тинејџери захтевни корисници и библиотеке за нове генерације, зборник радова са међународног стручног скупа одржаног у Лазаревцу 15. и 16. септембра 2015.* припремила Милица Матијевић, (Библиотека „Димитрије Туцовић“, Лазаревац 2015), 164-175.

Abstract: Young library users nowadays have new and different needs, as well as various requirements compared to the previous generations. Libraries that want to play an important role in the lives of young people have to understand their needs and provide services in order to satisfy them. Demanding and grateful, teenagers set new challenges for the librarians, aiming to develop key competencies of communication and literacy in a

¹⁰ Књига Јасминке Петровић „Од читања се расте“

society of dynamic communication development.

Libraries increasingly take an active role in the process of adjustment to the needs of young people as a new group of users, promoting the culture of reading, improving the information literacy, encouraging the creativity and general interest in culture issues. At the end of the last century, the intensive development of services and programs has started which corresponds to the interests of teenagers in libraries of Serbia, based on the fact that the new generation of users were born and grew up surrounded by modern media, with new perceptions of the real and virtual world. In this paper we are presenting various services, models of work, projects and programs in public libraries in Serbia. The projects and programs are designed and implemented, often with the active participation of the teenagers themselves, and such projects were widely accepted exactly from young users ("because we are being there with them, not for them"), and finally praised by professional part of the publicity. The paper also displays the implemented workshops with young people in Serbian libraries which are distinguished by their content, embodiment, inventiveness, as well as examples of good practice. They represent an important resource for public libraries in their practice with the young users. Based on the given examples from the public library practice, analysis of the current state and research survey, the possible ways of improving services and programs for the young people are being considered, including predictions of the future developments for this kind of services.

Key words: teenagers, libraries, new media, programmes, projects.